22/11/2020

Ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος του 1897

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Πολεμική αναμέτρηση μεταξύ του Βασιλείου της Ελλάδας και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με αφορμή το Κρητικό Ζήτημα. Η πρώτη τουφεκιά έπεσε στις 6 Απριλίου 1897 και οι πολεμικές συγκρούσεις τερματίστηκαν στις 8 Μαΐου του ίδιου χρόνου με ήττα της Ελλάδας.

Στις αρχές του 1896 την Ελλάδα κυβερνούσε ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης, πολιτικός με δημαγωγικές τάσεις. Εκτός από τα μεγάλα και δυσεπίλυτα οικονομικά προβλήματα, είχε να αντιμετωπίσει και την κατάσταση στην Κρήτη, που βρισκόταν τότε υπό οθωμανικό ζυγό. Η διακυβέρνηση της μεγαλονήσου από τον ελληνικής καταγωγής Καραθεοδωρή Πασά είχε στεφθεί από αποτυχία. Τα φιλελεύθερο και φιλοδίκαιο πνεύμα του εξόργισε τους Τουρκοκρητικούς, οι οποίοι αποφάσισαν να καταστήσουν αδύνατη την περαιτέρω παραμονή του στο νησί. Ταραχές εξερράγησαν και δολοφονίες χριστιανών προκρίτων σημειώθηκαν, όχι κάτι ασυνήθιστο στη μακραίωνα διαβίωση μουσουλμάνων και χριστιανών στην Κρήτη.

Τον Καραθεοδωρή Πασά διαδέχθηκε ο τουρκαλβανός Τουρχάν Πασάς, ο οποίος ούτε και αυτός έγινε αποδεκτός από τους ομοδόξους του. Με προτροπή των μεγάλων δυνάμεων, τη διοίκηση της Κρήτης ανέλαβε ο χριστιανός Γεώργιος Βέροβιτς, πρώην διοικητής της Σάμου. Η κατάσταση, όμως, παρέμεινε έκρυθμη και το αίμα έρεε άφθονο. Οι χριστιανοί Έλληνες, που αποτελούσαν το 80% των κατοίκων της Κρήτης, είχαν ξεσηκωθεί και ζητούσαν αυτονομία για το νησί τους.

Η Αγγλία, η Γαλλία, η Ρωσία, η Αυστρία και η Ιταλία έστειλαν από ένα πλοίο στην Κρήτη για την προστασία των υπηκόων τους. Το ίδιο ήθελε να πράξει και η Ελλάδα, αλλά εμποδίστηκε από τις πρεσβευτές των Μεγάλων Δυνάμεων στην

Αθήνα. Πάντως, βοήθεια έφθανε από την Ελλάδα στην Κρήτη, χάρη στην ιδιωτική πρωτοβουλία και συγκεκριμένα την Εθνική Εταιρεία, μια μεγαλοϊδεατική οργάνωση, με βαθιές ρίζες στην ελίτ της αθηναϊκής κοινωνίας και της ελληνικής διασποράς.

Η ενέργεια αυτή προκάλεσε την αντίδραση του Σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίτ, ενώ από την πλευρά τους οι Μεγάλες Δυνάμεις προσπαθούσαν να τον πείσουν να δώσει μεγαλύτερα προνόμια στην Κρήτη. Ο Σουλτάνος δέχθηκε ο διοικητής της Κρήτης να είναι πάντοτε χριστιανός και να διορίζεται με τη σύμφωνη γνώμη των μεγάλων Δυνάμεων, αλλά την ίδια ώρα ενθάρρυνε τους Τουρκοκρητικούς να γίνονται καθημερινά προκλητικότεροι.

Αναχώρηση ελληνικών στρατευμάτων για την Κρήτη

Στις 24 Ιανουαρίου 1897 οι μουσουλμάνοι προέβησαν σε σφαγές χριστιανών στα Χανιά. Ο Δηληγιάννης, ευρισκόμενος σε δύσκολη θέση και υπό την πίεση των λαϊκών αντιδράσεων, αναγκάσθηκε να στείλει στρατιωτικές δυνάμεις στην Κρήτη, γνωρίζοντας ότι αυτό θα αποτελούσε αιτία πολέμου για την Υψηλή Πύλη. Στολίσκος πολεμικών πλοίων κατευθύνθηκε στο νησί υπό τον βασιλόπαιδα Γεώργιο, ενώ ο συνταγματάρχης Τιμολέων Βάσσος με χίλιους άνδρες αποβιβάσθηκε στον όρμο του Κολυμπαρίου (δυτικά των Χανίων), με εντολή να καταλάβει την Κρήτη εν ονόματι του Βασιλιά Γεωργίου Α’.
Στις 7 Φεβρουαρίου είχε την πρώτη του επιτυχία, όταν κατανίκησε τετραπλάσια δύναμη τουρκοκρητών και οθωμανικών δυνάμεων. Στρατιωτικά αγήματα είχαν αποβιβάσει στο νησί και οι Μεγάλες Δυνάμεις, που απαγόρευσαν κάθε περαιτέρω επιθετική ενέργεια στον Βάσσο και τους άνδρες του. Με την παρουσία ελληνικών δυνάμεων στην Κρήτη, ο Σουλτάνος δεν είχε άλλη δυνατότητα, παρά να κηρύξει τον πόλεμο κατά της Ελλάδας. Το έπραξε στις 5 Απριλίου 1897.

Την εποχή εκείνη, η ελληνοτουρκική μεθόριος διέτρεχε τη γραμμή από την Άρτα έως τις νοτιοανατολικές προσβάσεις του Ολύμπου. Οι Οθωμανοί συγκέντρωσαν στρατιωτική δύναμη, αποτελούμενη από 121.500 άνδρες και 1.300 ιππείς, με αρχηγό τον Ετέμ Πασά και γερμανούς συμβούλους. Οι ελληνικές δυνάμεις παρέταξαν 54.000 άνδρες και 500 ιππείς, με επικεφαλής τον διάδοχο Κωνσταντίνο.

Η πρώτη εβδομάδα των πολεμικών επιχειρήσεων (6-11 Απριλίου) αναλώθηκε σε μάχη χαρακωμάτων κατά μήκος των Θεσσαλικών συνόρων. Στις 11 Απριλίου, ο Ετέμ Πασάς και οι άνδρες του εισήλθαν στο ελληνικό έδαφος από τα στενά της Μελούνας και διέσπασαν γρήγορα τις ελληνικές δυνάμεις στον Τύρναβο (12 Απριλίου). Οι έλληνες στρατιώτες υποχώρησαν άτακτα και συμπτύχθηκαν στα Φάρσαλα, όπου αντέταξαν νέα γραμμή άμυνας. Η Λάρισα αφέθηκε στην τύχη της

και καταλήφθηκε από τους Τούρκους στις 13 Απριλίου, αφού προηγουμένως είχε εκκενωθεί από τους κατοίκους της. Την ίδια μέρα, τουρκική δύναμη κατευθύνθηκε στο Βελεστίνο, όπου αντιμετωπίστηκε από τον Συνταγματάρχη Σμολένσκη και την ταξιαρχία του.

Με πεσμένο το ηθικό, οι Έλληνες υπέστησαν και νέα ήττα στα Φάρσαλα, στις 24 Απριλίου, υποχωρώντας αυτή τη φορά με τάξη. Ο Σμολένσκης διατάχθηκε να εγκαταλείψει το Βελεστίνο και να μεταβεί με τις δυνάμεις του στον Δομοκό, όπου ο Έλληνες προετοίμαζαν νέα γραμμή άμυνας. Μάταια, όμως, αφού ο υπέρτερος τουρκικός στρατός πέτυχε μια ακόμη νίκη στις 5 Μαΐου, έχοντας πλέον ανοιχτό το δρόμο για την Αθήνα. Σε μια ύστατη προσπάθεια, ο Σμολένσκης, που αποδείχθηκε ο πιο αξιόπιστος στρατιωτικός, διατάχθηκε από τον Κωνσταντίνο να κρατήσει το πέρασμα στις Θερμοπύλες. Δεν χρειάστηκε, γιατί επενέβησαν οι Μεγάλες Δυνάμεις.

Μάχη στο Βελεστίνο

Ο τσάρος Νικόλαος Β’, συγγενής εκ μητρός του έλληνα βασιλιά Γεωργίου Α’, έπεισε τον Σουλτάνο να διατάξει κατάπαυση του πυρός. Το σχετικό πρωτόκολλο υπογράφτηκε στο χωριό Ταράτσα της Λαμίας στις 8 Μαΐου 1897, με τους Οθωμανούς να έχουν ανακαταλάβει όλη τη Θεσσαλία. Στο μέτωπο της Ηπείρου η ανακωχή έγινε μία μέρα νωρίτερα (7 Μαΐου 1897). Τα πράγματα εκεί είχαν εξελιχθεί καλύτερα για τον Ελληνικό Στρατό. Οι δυνάμεις του συνταγματάρχη Μάνου όχι μόνο κράτησαν στη γραμμή Άρτας – Πέτα, αλλά προήλασαν και μέσα στο τουρκικό έδαφος. Οι απώλειες για την ελληνική πλευρά ήταν 672 νεκροί, 2.383 τραυματίες και 252 αιχμάλωτοι και για την τουρκική 1.111 νεκροί, 3.238 τραυματίες και 15 αιχμάλωτοι.

Οι βασικότερες αιτίες για την εθνική ντροπή του 1897 ήταν η έλλειψη διορατικότητας από την πολιτική τάξη και το απαράσκευο του ελληνικού στρατού. Η κυβέρνηση Δηλιγιάννη, για να αντιμετωπίσει το οικονομικό πρόβλημα της χώρας, είχε περικόψει τις στρατιωτικές δαπάνες, ενώ ο κομματισμός βασίλευε στο στρατό, με την προαγωγή στις ανώτερες θέσεις ανίκανων αξιωματικών.

Ο στρατηγός και μετέπειτα δικτάτωρ Θεόδωρος Πάγκαλος χαρακτηρίζει στα Απομνημονεύματά του «ένοπλο συρφετό» το ελληνικό εκστρατευτικό σώμα και αναφέρει σχετικά: «Η κατάστασις του στρατού μας ήτο οικτρά... Τα στελέχη του πεζικού, εκτός ολίγων, ήσαν τελείως αμαθή και ανίκανα. Η μεγίστη πλειοψηφία των ανωτέρων αξιωματικών απετελείτο από αγαθούς τύπους, των οποίων η στρατιωτική μόρφωσις περιωρίζετο εις την τακτικήν της καταδιώξεως, ληστών, φυγοδίκων και ζωοκλεπτών... Αυτός ήτο στρατός, διά του οποίου η ανεκδήγητος εκείνη κυβέρνησις ενόμιζεν ότι θα νικήση την Τουρκική Αυτοκρατορία...».

Το οριστικό τέλος του ελληνοτουρκικού πολέμου γράφτηκε στις 22 Νοεμβρίου 1897 στην Κωνσταντινούπολη, με καταρρακωμένο το γόητρο της χώρας και την υπερηφάνεια των Ελλήνων. Ο Θεόδωρος Δηληγιάννης είχε παραιτηθεί υπό το βάρος της ήττας και τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης υπέγραψε ο Αλέξανδρος Ζαΐμης. Με τη συμφωνία, που επεξεργάστηκαν οι Μεγάλες Δυνάμεις, οι εδαφικές απώλειες για την Ελλάδα ήταν μικρές, αφού επανέκτησε τη Θεσσαλία, την οποία είχε χάσει στο πεδίο της μάχης.

Όμως, η Ελλάδα των τόσων οικονομικών προβλημάτων και του τρικούπειου «Δυστυχώς επτωχεύσαμεν!» υποχρεώθηκε να καταβάλει μια υπέρογκη αποζημίωση στην Τουρκία (4.000.000 τουρκικές λίρες), ως πολεμική επανόρθωση. Αναγκάσθηκε να λάβει ένα ακόμη δάνειο και προκειμένου να ξεπληρώσει το δυσβάστακτο χρέος της τέθηκε υπό Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο. Αυτό είχε ως συνέπεια να εκχωρήσει πηγές των δημοσίων εσόδων στους πιστωτές της και να δημιουργηθούν έτσι τα περίφημα μονοπώλια στο τσιγαρόχαρτο, το αλάτι, το πετρέλαιο, τον καπνό, τα σπίρτα και τα τραπουλόχαρτα, που θα διατηρηθούν μέχρι την είσοδο της χώρας μας στην ΕΟΚ το 1981.

Το θετικό για τις εθνικές διεκδικήσεις ήταν η αποχώρηση των Οθωμανών από την Κρήτη, η οποία απέκτησε την αυτονομία της (1898), πρώτο στάδιο για την ενσωμάτωσή της στην Ελλάδα (1913). Η εθνική οργή θα απαλυνθεί με τον καιρό, η φτωχή Ελλάδα γρήγορα θα σηκώσει κεφάλι και 15 χρόνια αργότερα θα γραφτεί το έπος των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-1913.

Πηγή: SanSimera.gr